

Геннадій Іванович ГЛОБЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри кримінального процесу та організації

досудового слідства факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1533-9213>

ІНСТИТУТ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Стрімкий розвиток політичних, економічних, правових та інших відносин між Україною та державами світової спільноти потребує унормування положень чинного законодавства. Так, наприклад, КПК України 2012 р. вирішив окремі важливі питання, що призводили у практичній площині до певних проблемних аспектів пов'язаних із забезпеченням реалізації учасниками кримінального провадження права на захист, яке ґрунтується на загальновизнаних міжнародно-правових стандартах змагального кримінального процесу. У цьому контексті особливої актуальності набувають питання, що стосуються функціонування в Україні інституту адвокатури. Загальні вимоги щодо здійснення адвокатами своєї професійної діяльності мають місце як в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», так і інших нормативно-правових актах. З метою вивчення питань щодо адаптації законодавства України в цій сфері до стандартів Ради Європи доречно звернутись до нормативних приписів і практичного досвіду окремих країн. Звісно, кожна з них має свої вікові традиції і специфіку в досліджуваній галузі, що безпосередньо обумовлені національною системою законодавства, структурою органів державної влади, судоустроєм тощо.

З огляду на вказане здійснимо порівняльно-правовий аналіз законодавства України, Іспанії і Швеції. Так, наприклад, в Швеції відсутня монополія щодо надання юридичних послуг. Будь-яка людина, яка має юридичну освіту, може займатися приватною практикою та пропонувати свої послуги населенню. В той же час у цій країні є і професійні адвокати. Претенденти на звання адвоката мають відповідати наступним кваліфікаційним вимогам: а) постійне проживання у Швеції чи іншій країні ЄС; б) скласти кваліфікаційний іспит, необхідний для призначення на таку посаду; в) належна практична і теоретична підготовка для роботи в колегії адвокатів; г) бездоганна репутація людини (розділ 2 частина 8 Судово-процесуального Кодексу Швеції) (далі – СКП Швеції).

Основи правового статусу адвоката закріплені в положеннях розділу 1 частини 8 СПК Швеції, згідно яких адвокат це член національної асоціації адвокатів. Лише вказані особи мають виключне право називатися адвокатами.

На відміну від Швеції, в Іспанії діяльність адвоката відносяться виключно до осіб, які професійно здійснюють захист і представляють інтереси сторін у будь-яких процесах або надають юридичну допомогу і консультування (стаття 542.1 Органічного закону «Про судоустрій» 1985 р.). Означений процесуальний статус повністю узгоджується з частиною 2 статті 24 Конституції Іспанії, згідно якої кожен громадянин має право на захист і сприяння адвоката. Ця конституційна норма підкреслює виключну роль адвоката у процесі здійснення захисту законних прав і інтересів громадян, надаючи особливого значення адвокатській діяльності. Зі свого боку зазначимо, що подібний припис має місце і в ст. 131-2 Конституції України.

Для отримання статусу адвоката в Іспанії претендентам пред'являються наступні вимоги: а) наявність вищої юридичної освіти; б) дворічна практична підготовка, упродовж якої учень не отримує заробітну плату, проте йому може бути надана стипендія; в) складання державного іспиту (стаття 17 Королівського декрету 2011 р.).

Вагоме значення в цих країнах приділяється питанню збереження адвокатської таємниці. Перш за все, воно розглядається як безстрокове зобов'язання, що поширюється на всіх адвокатів, органи адвокатської спільноти і їх персонал, навіть за випадків, коли адвокати і їх персонал припинили з ними професійний або трудовий зв'язок. Це стосується всіх фактів, документів або обставин, які стали їм відомі. Крім того, не допускається конфлікт інтересів клієнта. Адвокату забороняється представляти двох чи більше клієнтів, чий інтереси суперечать один одному, або коли інтереси двох і більше клієнтів можуть стати причиною виникнення конфлікту, або якщо адвокат має особисту зацікавленість у справі чи угоді.

У вищевказаних країнах як і в Україні для належного здійснення адвокатської діяльності, вирішення питань дисциплінарної відповідальності та забезпечення інших чинників в цій сфері діє адвокатське самоврядування. Так, зокрема, всі адвокати Іспанії об'єднані у Генеральну раду адвокатів, яка представляє адвокатську професію на національному рівні. До того ж, в країні функціонують 83 місцеві колегії адвокатів. Зі свого боку Шведська асоціація адвокатів, яка діє з 1887 р., складається з Ради, Дисциплінарного комітету і Секретаріату. Так, Рада визначає напрями організації діяльності і виконує

прийнятті рішення, розпоряджається активами організації, призначає генерального секретаря, здійснює інші повноваження. Дисциплінарний комітет вживає заходів відповідальності до членів організації за вчинені ними порушення. Секретаріат забезпечує роботу Ради і дисциплінарного комітету.

На теренах Швеції питання щодо оплати юридичних послуг законодавчо не регулюється. Винятком є лише закон про юридичну допомогу, який закріплює право на отримання безоплатної юридичної допомоги для осіб з низьким рівнем заробітної плати. На оплату послуг адвоката за рахунок держави вправі розраховувати піддані, доходи яких не перевищують 260 000 шведських крон на рік (близько 25 000 євро). Однак, якщо підсудного визнають винним, він зобов'язаний сплатити кошти, витрачені державою на його захисника. Якщо захисник надавався і потерпілому, обов'язок оплати його праці також покладається також на винного.

Значна увага в країнах європейської спільноти також приділяється питанням удосконалення професійного рівня адвокатів. Так, зокрема, члени Шведської асоціації адвокатів мають постійно підтримувати та розвивати свою професійну кваліфікацію і щорічно проходити навчання, за підсумками якого складати докладний звіт. З цією метою Рада шведської асоціації адвокатів 2003 р. затвердила Методичні рекомендації.

Резюмуючи викладене зауважимо, що аналіз чинного законодавства України і законодавства деяких європейських країн, а також практичної складової в досліджуваній сфері вказує на те, що основні положення міжнародно-правових норм, які безпосередньо пов'язані з діяльністю адвоката імплементовано до правової системи України.

Ірина Василівна ГЛОВЮК,

*доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України,
професор кафедри кримінально-правових дисциплін Інституту права
Львівського державного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5685-3702>*

ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ЗВ'ЯЗКУ З ДЕКРИМІНАЛІЗАЦІЄЮ ДІЯННЯ: НОВІ ПИТАННЯ

У зв'язку з рішенням КСУ від 08 червня 2022 року за конституційною скаргою Кротюка Олександра Володимировича щодо відповідності Конституції України (конституційності) п. 4 ч. 1. статті 284